

leknutí, nevylučuje přičtení zločinu (roz. ze dne 13. února 1888 č. 13136 sb. č. 1124). Exces z poděšení jest trestným dle § 335 a 431 tr. z. jen potud, pokud z okolností jest patrné, že povinná pozornost a rozvaha způsobem zaviněným zanedbána byla (roz. ze dne 19. prosince 1888 č. 13594).

III. Zvláštními zákonnými předpisy dovoleno jest jistým orgánům služby veřejné v případě spravedlivé nutné obrany použití zbraně. K těmto orgánům náležejí:

1. Četnictvo (§ 12 zák. ze dne 25. prosince 1894 č. 1 ř. z. z r. 1895).

2. Stráž bezpečnostní (§ 29 organizace úřadů pol. ze dne 10. července 1850, nejv. rozh. ze dne 21. července 1860 č. 5376).

3. Stráž vojenská (voj. regl., nejv. roz. ze dne 20. června 1886, oběž. říš. min. války ze dne 2. července 1886 č. 2839).

4. Ozbrojená moc (služ. ř. voj., nejv. roz. ze dne 20. června 1886, oběž. nař. říš. min. války ze dne 2. července 1886 č. 2839).

5. Stráž finanční (dv. d. ze dne 8. února 1846 pol. sb. z. č. 74 sv. 21. a sb. z. ř. č. 927; a dv. d. ze dne 12. března 1847 sb. z. č. 1054)

6. Personál lesnický (§ 3 výn. ze dne 3. ledna 1849 č. 67; § 54 les. zák. ze dne 3. prosince 1852 č. 250 a § 3. min. nař. ze dne 2. ledna 1854 č. 4 ř. z.).

7. Personál honební (§ 3 min. nař. ze dne 2. ledna 1854 č. 4 ř. z.).

8. Přísežní hlídači polní (§ 10 min. nař. ze dne 30. ledna 1860 č. 28 ř. z.).

Obrana zemská (zeměbrana, mořebrana).

I. Účel a pojem.

Obrana zemská jsouc částí ozbrojené moci slouží ve válce k podpoře vojska a vnitřní obraně země, v míru výjimečně též k udržení pořádku a bezpečnosti uvnitř. Zeměbrany, vyjímajíc zemské střelce v Tyrolsku a Vorarlbersku, lze v případě války výjimkou užiti i mimo území království a zemí v říšské radě zastoupených, jest však k tomu třeba zvláštního říšského zákona, leč že by bylo nebezpečí v prodlení, v kterémžto případě může příslušné nařízení vydati císař sám za spoluzodpovědnosti vlády, avšak toto nařízení musí pak k dodatečnému schválení říšské radě býti předloženo. Zemských střelců v Tyrolsku a Vorarlbersku zásadně mimo zemské hranice lze užiti jen potud, pokud toho vyžadují místní poměry pomezí a strategická obrana obou těchto zemí. Jestliže by ve válce Tyroly a Vorarlbersko nebyly bezprostředně ohroženy, avšak pokud by toho vyžadoval zájem celé říše, může výjimečně naříditi císař užiti zemských střelců mimo zemí avšak k nařízení takovému musí zemský sněm svoliti resp. v případě nebezpečí v prodlení musí mu býti dodatečně ke schválení sděleno.

II. Zákonné upravení zeměbrany.

Pro zeměbranu vytkl branný zákon ze dne 11. dubna 1889 č. 41 ř. z. řadu zásadních ustanovení, zejména o povinnosti a době služební a o vstupu do zeměbrany, jimž podrobnějšího provedení dostalo se zákonem ze dne 24. května 1883 č. 87 ř. z. Nařízení min. zem. obrany ze dne 20. února 1891 č. 23 ř. z. obsahuje předpisy o evidenci zeměbrany a zákonem ze

dne 2. dubna 1885 č. 93 ř. z. upraven byl výkon soudní pravomoci nad zeměbranci; organizaci zemských střelců v Tyrolsku a Vorarlbersku vytkl zem. zák. ze dne 23. ledna 1887 č. 7 z. z. týkající se institutu zemské obrany. Zákon o zemské obraně pro Uhry obsažen jest ve čl. V. zák. z r. 1890.

III. Služební doba v zeměbraně, resp. její náhradní záloze, obnáší dva roky pro ty, kdo po vykonané služební povinnosti ve vosku do zeměbrany byli přeloženi, a 12 roků pro ty, kdo bezprostředně v zemskou obranu byli zařadění.

IV. Válečný stav zeměbrany (pěší a jízdní) bez zemských střelců tyrolských a vorarlberských byl stanoven na 138.000 mužů; minimální status zemských střelců vytknut tím, že tito společně s řadovým vojskem z Tyrolska a Vorarlberska čítati mají ve stavu válečném 26.300 mužů. Armádní řeč zeměbrany jest táž jako u vojska.

V. Rozdělení zeměbrany.

1. Zeměbrana dělí se v aktivní a neaktivní. Aktivní zeměbrana skládá se z těch, kdo jsou v činné službě při úřadech, velitelství a ústavech ve služebních místech v míru systemisovaných nebo kdo na základě zvláštního nařízení jako přespočetní ve status jsou pojeti a tudíž aktivní poplatky požívají. Všechny ostatní osoby zeměbrany, které vůbec ke službě jsou povinny — ať již dočasně jsou ve službě činné či nic — tvoří neaktivní zeměbranu. K přeložení do aktivní zeměbrany jest zapotřebí nejvyššího rozhodnutí císařova vydaného po slyšení ministra.

2. Okresy velitelství zemské obrany dělí se dle statistického poměru a se zřetelem k rozdělení politickému a k doplňovacím okresům vojska v okresy zeměbranceckých praporů (Landwehr-Bataillons-Bezirke). Zeměbranné velitelství (Landwehr-Commando) ve věcech čistě vojenských jest bezprostředně podřízeno vrchnímu velitelství zeměbrany (L.-Obercommando), v ostatních záležitostech pak prostřednictvím vrchního velitelství ministerstvu zemské obrany.

VI. Dobrovolný vstup do zeměbrany.

V zeměbranu může dobrovolně vstoupiti každý tuzemec, jenž splnil svoji povinnost odvodní, nenáleží ani k vojsku ani k námořnímu loďstvu a jenž má podmínky zákonem vyhledávané totiž státní občanství v území království a zemí na říšské radě zastoupených a potřebnou duševní a tělesnou způsobilost.

V zeměbranu dobrovolně vstoupiti mohou ti, kdo byvše rozsudkem trestního soudu odsouzení nepožívají plných práv občanských. Nezletilí mají zapotřebí svolení svého otce nebo poručníka. Služební doba trvá 2 roky event. po dobu války. Jednoroční dobrovolníci, kteří při pravidelném odvodu byli odvedeni a dle výsledku repartice branců resp. súčtování kontingentu dle třídy věku a losovního pořadí připadají k zeměbraně, přidělí se k zeměbraně a mají pak jednoroční presenční službu odbyti dle přidělení buď ve vojsku nebo v zemské obraně. Nepřípadně-li k zeměbraně 10⁰/₀ jednoročních dobrovolníků, v odvodním roce odvedených, nahradí se tento nedostatek z jednoročních dobrovolníků vojska, kteří do zeměbrany vřadění býti chtějí, ač uzná-li tak ministr zemské obrany za nutno. Dosáhne-li však zeměbrana dle třídy životní a dle pořadí losů takto více než 10⁰/₀ jednoročních dobrovolníků v témže roce odvedených, připočte se přebytek v nejbližším roce vojsku k dobrému.

V zeměbranu zařadí se také ti, kdo vzhledem k různosti úsudku nebo k tělesné výšce (§ 94) ve 3. nebo vyšší životní třídě zástupcem zeměbrany jako způsobilí byli odvedeni; konečně i ti při odvodu odvedení jednoroční dobrovolníci, vyjímajíc farmaceuty, kteří se k zemské obraně hlásí.

VII. Zeměbrana se doplňuje:

1. odvodem (hlavním a dodatečným; §§ 37, 38, 39 bran. zák.);
2. odvodem mimo životní třídu a pořadí losu (§§ 15, 44, 45, 47, 48, 49 bran. zák.);
3. přeložením záložníků a náhradních záložníků po splnění služební povinnosti ve vojsku (§ 8 bran. z.);
4. dobrovolným vstupem (§ 23 brann. z.);
5. přeložením jednoročních dobrovolníků (§ 25 brann. z.);
6. výjimečně předčasným přesazením kadetů vojska v aktivní stav zeměbrany (§ 52 brann. z.); také záložní důstojníci vojska mohou být přeloženi v aktivní stav zeměbrany za týchž podmínek jako kadeti (zák. ze dne 10. listopadu 1891 č. 159 ř. z.);
7. zařazením chovanců zeměbranecké kadetní školy (nejvýše 60 v jednom roce).

VIII. Pravidelné přeložení ze řadového vojska do zálohy, z této do zeměbrany a z náhradní zálohy vojska do náhradní zálohy zeměbrany bez ujmy důstojenství, pak propuštění ze zeměbrany s výhradou povinnosti domobranecké děje se po splnění zákonem stanovené povinnosti služební dnem 31. prosince každého roku. Záložní důstojníci, kteří byli jmenováni po odbyté jednoroční službě presenční mají býti rovněž po splněné služební povinnosti ve vojsku přeloženi k zemské obraně. Dovoluje-li tomu stav vojska a vyžaduje-li toho potřeba, mohou takoví záložní důstojníci dle rozhodnutí říšského ministra války býti přeloženi k zeměbraně již v míru po odbyté devítileté služební povinnosti ve vojsku. Ve válce děje se přeložení do zálohy a zeměbrany jakož i propuštění z této k rozkazu císařově.

IX. Sbory zeměbranecké.

Pěší zeměbranecké sbory království a zemí v říšské radě zastoupených dělí se v 82 zeměbraneckých praporů (z toho 59 praporů pěchoty a 23 praporů střelců) a 10 praporů zemských střelců v Tyrolích a Vorarlbersku. V míru udržuje se zeměbrana v určitých stanovištích ve stálých sborech. Ve válce skládá se každý prapor pěchoty i střelců zeměbrany ze štábu, 4 polních, 1 náhradní a po případě 1 záložní setniny. Ze záložních setnin (Reserve-Compagnie) mohou pak ještě další prapory býti utvořeny. Z 10 praporů zemských střelců (v Tyrolích a Vorarlbersku) utvoří se 10 polních a 10 záložních praporů a konečně 10 náhradních setnin. Jízda zeměbrany království a zemí v říšské radě zastoupených skládá se z 6 jízdních pluků zeměbrany a to 3 pluků dragonských a 3 hulánských, pak z 1 oddělení jízdních střelců v Dalmacii a 2 eskadron zemských střelců jízdních v Tyrolích a Vorarlbersku.

X. Evidence zeměbrany.

Dle nař. min. zemské obrany ze dne 20. února 1891 č. 23 ř. z. platí 3. díl branných předpisů jednající o evidenci mužstva vojska a válečného loďstva též pro mužstvo zeměbrany. Zejména jest stanoveno, že zákonem předepsané hlášení se neaktivního mužstva zeměbrany rovněž má se dít prostřednictvím starosty obce, jenž jest povinen spolupůsobiti

při udržování evidence mužstva zemské obrany týmž způsobem, jak zákonem předepsáno jest ohledně mužstva vojska a válečného loďstva. Správní záležitosti pěších sborů zeměbranceckých obstarává pro každý prapor zřízená správa evidence zeměbrany, podřízená veliteli praporů, jež v míru tvoří podstatnou část kádru praporeního. Správa evidence zeměbrany rozpadá se pak dle počtu okresních hejtmanství v evidenční okrěsy zeměbrany, jichž agendu záležející v udržování evidence pobytu příslušníků zeměbrany obstarává v sídle každého okresního hejtmanství okresní šikovatel zeměbrany. Za účelem udržování evidence, správy zásob ve skladištích, sprostředkování mobilisace a vzdělání branců bezprostředně zařaděných (§ 6), jakož i těch, kdož k výcviku jsou povoláváni (§ 7), udržuje se u zeměbrany v míru jistý status důstojnictva a mužstva jako stálé kádry, jichž stanoviště určí císař k návrhu ministra zemské obrany. Pro zeměbrance, kteří k cvičení ve zbraní v tom kterém roce nebyli povoláni, odbývají se v každém roce kontrolní shromáždění (hlavní raporty), jež nesmí býti stanoveny v čas žní a jichž návštěva nesmí vyžadovati delší doby než 1 den. Kontrolní shromáždění mužstva zemské obrany odbývá se z pravidla v sídle politického úřadu okresního bydliště, nebo v místě, jež pro většinu povolanych není vzdálenější než sídlo politického úřadu okresního. Osobám dočasně z bydliště svého vzdáleným může k jich žádosti býti povoleno dostaviti se do nejbližšího místa, kde kontrolní shromáždění se odbývá (viz čl. Shromáždění kontrolní).

XI. Zeměbrancecké úřady dělí se v úřady centrální a teritoriální. Ústřední úřady jsou: ministerstvo zemské obrany, vrchní velitelství zemské obrany, pak vrchní úřad zemské obrany pro Tyroly a Vorarlbersko. Teritoriálními úřady jsou velitelství zeměbrany (též v Tyrolích a Vorarlbersku), a evidenční správy zeměbrany resp. zemských střelců. Království a země v říšské radě zastoupené v příčině řízení vojenské a administrativní služby zeměbrany dělí se v 9 okresů velitelství zeměbrany se sídlem ve Vídni, Brně, Štýrském Hradci, Praze, Josefově, Krakově, Lvově, Zadrú a Innomostí. Příslušné sborové velitelství vojska jest zároveň velitelstvím zeměbrany ve svém obvodu. Vrchním vojenským velitelem v okresu velitelství zeměbrany jest velitel zeměbrany (Landwehr-Commandant), jemuž jsou podřízeny všechny zeměbranné úřady v jeho obvodu; velitel zeměbrany v Praze a ve Lvově má eventuelně též právo disponovati se zeměbrannými sbory celé země korunní. V míru jest při každém velitelství zeměbrany (vyjímajíc v Zadrú) přidělen generál nebo plukovník zeměbrany jako pomocný orgán v záležitostech zemské obrany, jenž podřízen jest veliteli zemské obrany a vystupuje u sborů a ústavů svého obvodu jako »brigádník« (»Brigadier«).

XII. Důstojnický sbor zeměbrany se tvoří a doplňuje

1. přestoupením činných důstojníků ze stálého vojska;
2. přidělením záložních důstojníků, kteří svoji služební povinnost ve vojsku splnili;
3. převzetím důstojníků vojska jsoucích ve výslužbě nebo »mimo službu« ;
4. z osob, jež povinnosti služební jsouce prosty o důstojnickou hodnost se ucházejí a k tomu plnou způsobilost vykazují;
5. povýšením zeměbranců dle zásad pro vojsko platných.

XIII. Ústavy zeměbrancecké. K nim náležejí:

1. pomocné ústavy pro výzbroj,

2. zeměbrancecký kurs pro štábní důstojníky a

3. zeměbrancecké kadetní školy.

Pomocnými úřady jsou:

a) hlavní sklad pro výzbroj zeměbrany ve Vídni a

b) pro zemské střelce v Innomostí, jichž úkolem jest vyšetřovati a přijímati druhy výzbroje (ruční střelné zbraně a náboje, oděv atd.), rozdělovati a vydávati je jednotlivým sborům zeměbrany a domobraně, uschovávat i účty vésti o rezervních zásobách válečných.

Ústav tento podléhá po stránce technické ministerstvu zemské obrany, ve věcech vojenských a hospodářsko-administrativních velitelství zeměbrany ve Vídni.

Kurs štábních důstojníků pro zeměbranu má za účel poskytnouti hejtmanům zeměbrany příležitost, aby si vymohli získati teoretických vědomostí, jichž třeba jest k povýšení stupňů vyšších.

Zeměbrancecké kadetní školy slouží ke vzdělání osob mužstva zeměbrany na zeměbrancecké důstojníky aktivní i neaktivní. Jednoroční dobrovolníci jsou též účastni přednášek na těchto školách. Počet a rozdělení škol pro důstojnické aspiranty se ročně stanoví dle potřeby. Nyní pozůstávají takovéto školy ve Vídni, Linci, Brně, Štýrském Hradci, Praze, Innomostí, Olomouci, Opavě, Litoměřicích, Krakově, Lvově a Zadru.

XIV. Soudní pravomoc.

Výkon soudní pravomoci v zeměbraně upraven jest zákonem ze dne 2. dubna 1885 č. 93 ř. z. V první instanci rozhoduje zeměbrancecký soud u velitelství zeměbrany, druhou instancí jest vrchní soud vojenský a třetí nejvyšší vojenský soud jako soudy zeměbrany.

XV. Zemští střelci v Tyrolích a Vorarlbersku. (Zem. zák. ze dne 23. ledna 1887 č. 7 z. z. o zemské obraně pro okněžněné hrabství Tyroly a zemi Vorarlberg.) Zemští střelci tvoří integrující část zeměbrany a slouží rovněž jako tato ve válce ku podpoře řádného vojska. V míru výjimečně lze jich též užití k udržení řádu a bezpečnosti uvnitř. Organizaci zemských střelců stanoví císař. O evidenci, správě a výcviku zemských střelců platí tu obdobně tytéž předpisy jako o zeměbraně.

XVI. Uherská zeměbrana (honvédi).

Uherský zákon o zeměbraně (čl. zák. V. z r. 1890) v podstatě srovnává se s rak. zákonem ze dne 24. května 1883; služební řeči však, v níž se též velí, jest řeč maďarská, po př. chorvatská.

Obročí a církevní úřady.

I. Pojem a druhy.

Obročím (beneficium) rozumějí se příjmy trvalé s úřadem církevním (officium) spojené, které jsou majiteli tohoto úřadu zajištěny ze jmění církevního. Zajištění to spočívá na statcích nemovitých nebo za dnešních poměrů nezřídka též na movitém jmění, kapitálech nebo fondech, čímž nabývá obročí nezbytné své povahy trvalosti (objektivní perpetuita). Avšak i úřad, s nímž příjmy ony spojeny jsou, udílí se držiteli na rozdíl od pouhého správce trvale t. j. na čas života (subjektivní perpetuita). Služební příjmy do odvolání uznané slovou manualiemi.

Vývoj církevního obročí dál se dle obdoby světského poměru lenního, odkudž pochodí též příhodnější název církevního práva »beneficium« (léno), kterým ostatně se též obyčejně rozumí církevní úřad samostatný, poněvadž příjmy z obročí vždy předpokládají úřad církevní. Naproti tomu »praebenda«